

qui baptismum Christi apud hæreticos accepit : » ita quæri potest, utrum spiritaliter natus sit, qui baptismum Christi non ad Deum veraci corde conversus in catholica accepit, nec tamen ideo baptismum non accepit.

XXXVI. Jam illa quæ in Stephanum irritatus effudit, retractare nolo ; quia et non opus est. Eadem quippe ipsa dicuntur, quæ jam satis discussa sunt ; et ea præterire melius est, quæ periculum perniciosæ dissensionis habuerunt. Stephanus autem etiam abstinendos putaverat, qui de suscipiendis hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur : iste autem quæstionis ipsius difficultate permotus, et sanctis charitatis visceribus largissime præditus, in unitate cum eis manendum qui diversa sentirent. Ita quamvis commotius, sed tamen fraterne indignaretur, vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut in tali disceptatione nullum inter eos malum schismatis oriretur. Non autem « Hinc uberius excreverunt hæreses et schismata : » quia id quod in eis Christi est, approbatur ; quod autem ipsorum est, improbatur. Magis enim qui hanc legem rebaptizandi tenuerunt, in plura frustra concisi sunt.

XXXVII. Jam vero cum dicit : « Episcopum docibilem esse debere¹, » et adjungit, « Docibilis autem ille » est, qui est ad discendum patientia lenis et mitis : oportet enim episcopum non tantum docere, sed et discere, » quia et ille melius docet, qui quotidie crescit et proficit » discendo meliora. » His utique verbis satis indicat vir sanctus et pia charitate præditus, non esse metuendum sic ejus Epistolas legere, ut si quid postea pluribus et diuturnioribus inquisitionibus compertum Ecclesia confirmaverit, non ambigamus : quia sicut multa erant quæ doctus Cyprianus doceret, sic erat et aliquid quod Cy-

¹ 2 Tim. II, 24.

prianus docibilis disceret. Quod autem nos admonet : « Ut ad fontem recurramus, id est, ad Apostolicam traditionem, et inde canalem in nostra tempora dirigamus, » optimum est, et sine dubitatione faciendum. « Traditum est ergo nobis, » sicut ipse commemorat, ab Apostolis : « Quod sit unus Deus, et Christus unus, et una spes, et » fides una, et una Ecclesia, et baptisma unum¹. » Cum ergo ipsis Apostolorum temporibus inveniamus fuisse quosdam, quibus una spes non erat, et unum baptisma erat : ex ipso fonte ita in nos ducitur veritas, ut appareat nobis sic fieri posse, ut cum sit una Ecclesia, sicut spes una, et baptisma unum, habeant tamen unum baptisma qui non habent unam Ecclesiam : sicut illis etiam temporibus fieri potuit, ut baptisma unum haberent ; qui unam spem non haberent. Quomodo enim habebant unam spem cum sanctis et justis illi qui dicebant : « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur, dicentes quod non esset resurrectio mortuorum² ? » Et tamen in ipsis erant, quibus idem Apostolus dicit : « Numquid » Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli » baptizati estis³. » Ad eos enim apertissime scribit, dicens : « Quomodo quidam in vobis dicunt, quia resurrectio mortuorum non est⁴ ? »

XXXVIII. Et quod in Cantico Canticorum Ecclesia sic describitur : « Hortus conclusus, soror mea sponsa, » fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradus cum fructu » pomorum⁵ : » hoc intelligere non audeo nisi in sanctis et justis, non in avaris et fraudatoribus, et raptoribus, et foeneratoribus, et ebriosis, et invidis, quos tamen cum justis baptismum habuisse communem, cum quibus communem non habebant utique charitatem, ex ipsius Cy-

¹ Ephes. IV, 4. — ² 1 Cor. XV, 32, et Isaï. XXXII, 13. — ³ 1 Cor. I, 13. — ⁴ Id. XV, 12. — ⁵ Cant. IV, 12.

priani litteris, sicut sæpe commemoravi, uberius discimus, et docemus. Nam dicat mihi aliquis: « Quomodo irreperint in hortum conclusum et fontem signatum, » quos sæculo verbis solis et non factis renuntiasset Cyprianus, et tamen intus fuisse testatur? Si enim et ipsi ibi sunt, et ipsi sponsa Christi sunt; ita-ne vero talis est illa sine macula et ruga¹, et illa speciosa columba tali membrorum parte turpatur²? An istæ sunt spinæ, in quarum medio est illa sicut liliu³, quod in eodem Cantico dicitur? In quantum ergo liliu, in tantum et hortus conclusus et fons signatus⁴: in illis videlicet justis, qui in occulto Judæi sunt circumcisione cordis⁵, (« Omnis enim pulchritudo filiae regis intrinsecus⁶, ») in quibus est numerus certus sanctorum prædestinatus ante mundi constitutionem. Illa vero multitudo spinarum, sive occultis, sive apertis separationibus, forinsecus adjacet super numerum. « Annuntiavi, inquit, et locutus sum, multiplicati sunt super numerum⁷. » Numerus ergo ille justorum, qui secundum propositum vocati sunt⁸, de quibus dictum est: « Novit Dominus qui sunt » ejus⁹: » ipse est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradisu cum fructu pomorum. Ex hoc numero quidam spiritualiter vivunt, et supereminentem viam charitatis ingrediuntur; et cum præoccupatum hominem in aliquo delicto instruunt in spiritu lenitatis, intendunt ne et ipsi tententur, et cum forte et ipsi præoccupantur, reprimuntur in eis aliquantulum, non autem extinguitur charitatis affectus, rursusque insurgens et inardescens pristino cursui restituitur. Norunt enim dicere: « Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me

¹ Ephes. v, 25. — ² 2 Retr. 18. — ³ Cant. ii, 2. — ⁴ Id. iv, 12. — ⁵ Rom. ii, 29. — ⁶ Psal. xlv, 14. — ⁷ Id. xxxix, 6. — ⁸ Rom. viii, 28. — ⁹ 2 Tim. ii, 19.

» in verbis tuis¹. » Cum autem aliquid aliter sapiunt, id quoque illis in charitatis flagrantia permanentibus, nec rumpentibus vinculum pacis, Deus revelabit. Quidam vero adhuc carnales et animales proventus suos instanter exercent, et ut cibo spiritualium fiant idonei, sanctorum mysteriorum lacte nutriuntur; ea quæ in pravus moribus populari etiam judicio manifesta sunt, in Dei timore devitant; et ut minus minusque rebus terrenis et temporalibus delectentur, vigilantissime satagunt; regulam fidei diligenter inquisitam firmissime tenent, et si quid ab ea deviant, cito auctoritate catholica corriguntur; quamvis in ejus verbis pro sensu carnali, variis adhuc phantasmatum concursibus fluctuent. Sunt etiam quidam ex eo numero qui adhuc nequiter vivant, aut etiam in hæresibus vel in gentilium superstitionibus jaceant, et tamen etiam illic novit Dominus qui sunt ejus. Namque in illa ineffabili præscientia Dei, multi qui foris videntur, intus sunt; et multi, qui intus videntur, foris sunt. Ex illis ergo omnibus, qui, ut ita dicam intrinsecus et in occulto intus sunt, constat ille hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, paradisu cum fructu pomorum. Horum munera concessa divinitus, partim sunt propria, sicut in hoc tempore infatigabilis charitas, et in futuro sæculo vita æterna; partim vero cum malis perversisque communia, sicut omnia cætera, in quibus sunt et sacrosancta mysteria.

XXXIX. Hinc itaque jam facilius et expeditius nobis arcæ illius, cujus Noë fabricator et gubernator fuit², consideratio proponitur. « Ait enim Petrus: In arca » Noë pauci, id est, octo animæ hominum salvæ facta » sunt per aquam, quod et vos simili forma baptisma sal- » vos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ

¹ Psal. cxviii, 28. — ² Gen. vii, 1.

» bonæ interrogatio¹. » Quapropter si apparent hominibus in unitate catholica baptizati, qui sæculo verbis solis et non factis renuntiant, quomodo pertinent ad hujus arcæ mysterium, in quibus non est conscientia bonæ interrogatio? Aut quomodo salvi fiunt per aquam, qui sancto baptismo male utentes, cum videantur esse intus, usque in finem vitæ in flagitiosis et perditis moribus perseverant? Aut quomodo non sunt per aquam salvati, quos in præteritum cum eo baptismo, quod in hæresi acceperant, in Ecclesiam simpliciter admissos Cyprianus ipse commemorat? Eadem quippe arcæ unitas eos salvos fecit, in qua nemo nisi per aquam salvatus est. Ipse enim dicit: « Potens est Dominus misericordia sua indulgentiam dare, et eos qui ad Ecclesiam simpliciter admissi, in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesiæ suæ muneribus non separare². » Si non per aquam, quomodo in arca? Si non in arca, quomodo in Ecclesia? Si autem in Ecclesia, utique in arca: et si in arca, utique per aquam. Potest ergo fieri, ut et quidam foris baptizati, per Dei præscientiam verius intus baptizati deputentur; quia illic eis aqua incipit prodesse ad salutem; neque enim aliter dici possunt salvi facti in arca nisi per aquam: et rursus quidam, qui videbantur intus baptizati, per eandem præscientiam Dei foris baptizati verius deputentur: male quippe utentes baptismo, per aquam moriuntur; quod nulli tunc accidit, nisi qui præter arcam fuit. Certe manifestum est, id quod dicitur, in Ecclesia intus et foris, in corde, non in corpore cogitandum; quandoquidem omnes, qui corde sunt intus, in arcæ unitate per eandem aquam salvi fiunt, per quam omnes qui corde sunt foris, sive etiam corpore foris sint, sive non sint, tanquam unitatis adversarii moriuntur. Sicut

¹ 1 Petr. III, 20. — ² In Epistola 73. ad Jubaia: III.

ergo non alia, sed eadem aqua et in arca positos salvos fecit, et extra arcam positos interemit: sic non alio, sed eodem baptismo et boni catholici salvi fiunt, et mali catholici vel hæretici pereunt. Quid autem beatissimus Cyprianus de Catholica sentiat, et quomodo ejus auctoritate penitus obterantur hæretici, quanquam multa dixerim, seorsum tamen, si Domino placuerit, aliquanto uberius atque manifestius dicere statui, cum prius de concilio ejus dixerò quæ deberi a me puto, quod in Dei voluntate sequenti volumine aggrediar.